

Ο μύθος της χριστιανικής αγάπης

«Ει τις έρχεται προς με και ου **μισεί** τον πατέρα εαυτού και την μητέρα και την γυναίκα και τα τέκνα και τους αδελφούς και τας αδελφάς έτι τε και την ψυχήν εαυτού **ου δύναται είναι μου μαθητής**».

(Κατά Λουκάν, 14:26)

Πολλά πράγματα από όσα μας δίδαξαν, στην πραγματικότητα δεν είναι ακριβώς έτσι. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται προκαταλήψεις, δεισιδαιμονίες, και λανθασμένες αντιλήψεις, οι οποίες με τον καιρό συμβάλλουν στην διαμόρφωση της συνείδησής μας. Όταν κάτι ριζώσει μέσα μας, πολύ δύσκολα αργότερα αποβάλλεται. Θέλει κόπο, πόνο, αγώνα. Θέλει «γερό στομάχι» και λιονταρίσιο θάρρος προκειμένου να συνειδητοποιήσεις ότι όσα πίστευες ως απόλυτες αλήθειες, ήταν αερολογίες. Και όσοι πέρασαν από το συγκεκριμένο κανάλι, είναι σε θέση να αφουγκραστούν και να εννοήσουν.

Ένα τέτοιο παραμύθι είναι και αυτό της χριστιανικής αγάπης. Μιας αγάπης που υποτίθεται ότι είναι καινοφανής, αφού αγκαλιάζει όλο τον κόσμο και είναι άνευ όρων. Που περιθάλλει εχθρούς και φίλους και που υμνείται στο 13ο κεφάλαιο της «Α΄ προς Κορινθίους». Που ανέχεται το διαφορετικό, μα που στην πραγματικότητα έχει ως μέτρο και όριό της την πίστη.

Αν ξαναδιαβάσουμε την Καινή Διαθήκη κατανοώντας αυτό που πραγματικά γράφει και όχι αυτό που λένε οι άλλοι ότι γράφει (έχει τεράστια απόσταση το ένα από το άλλο), θα δούμε τα πράγματα τελείως διαφορετικά. Αλλά σε αυτό το σημείο, ας «μιλήσουν» τα ίδια τα κείμενα ...

*ηκούσατε ότι ερρέθη αγαπήσεις τον πλησίον σου και μισήσεις τον εχθρόν σου· εγώ δε λέγω **υμίν αγαπάτε τους εχθρούς υμών** και προσεύχεσθε υπέρ των διωκόντων υμάς· όπως γένησθε υιοί του πατρός υμών του εν ουρανοίς ότι τον ήλιον αυτού ανατέλλει επί πονηρούς και αγαθούς και βρέχει επί δικαίους και αδίκους· εάν γαρ αγαπήσητε τους αγαπώντας υμάς **τίνα μισθόν έχετε** ουχί και οι τελώναι το αυτό ποιούσιν· και εάν ασπάσησθε τους αδελφούς υμών μόνον τι περισσόν ποιείτε· ουχί και οι εθνικοί το αυτό ποιούσιν; έσεσθε ουν υμείς τέλειοι ως ο πατήρ υμών ο ουράνιος τέλειος εστίν.*

(Κατά Ματθαίον, 5:43-48)

Στο ίδιο κεφάλαιο, ο Ιησούς φέρεται να διδάσκει την απαρέγκλιτη τήρηση του Νόμου του Μωυσή (στ. 17-20). Αυτό δείχνει ότι την ομιλία του την απευθύνει σε Ιουδαίους και σε προσήλυτους στον Ιουδαϊσμό. Κατά συνέπεια, **δεν** απευθύνεται σε όλους. Το ίδιο πράγμα φαίνεται και από το ότι διαχωρίζει το ακροατήριό του από τους τελώνες και τους εθνικούς. Ποιοί όμως είναι οι «εχθροί» και οι «διώκτες»; Αυτό προκύπτει από το ίδιο το κείμενο, κάποιους στίχους πιο πριν: «Ούτως γαρ εδίωξαν τους προφήτας τους προ υμών» (στ. 12). Οι εχθροί και οι διώκτες των προφητών, κατά την βιβλική παράδοση, ήταν άτομα που ανήκαν στον ίδιο τον λαό. Είναι οι ίδιοι οι «αδελφοί» τους. Σε αυτούς τους παραστρατημένους Ιουδαίους, αναφέρεται ο Ιησούς, τους οποίους οφείλουν να αγαπούν οι ευσεβέστεροι. Ένας επιπλέον μύθος που καταρρίπτεται εδώ, είναι το ανιδιοτελές της αγάπης. Ο Ιησούς αναφέρεται σε «μισθό», ότι και αν εννοεί με αυτό.

*τίμα τον πατέρα και την μητέρα και αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν.
(Κατά Ματθαίον, 19:19)*

Ποιός είναι ο πλησίον στον οποίο αναφέρεται; Δεν είναι γενικό και αόριστο. Είναι συγκεκριμένο. Είναι ο ομοεθνής Ιουδαίος. Αυτό προκύπτει από το ίδιο το κείμενο. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, ένας πλούσιος νέος πλησιάζει και ρωτάει τον Ιησού τι να κάνει για έχει αιώνια ζωή. Ο Ιησούς τον παραπέμπει στις εντολές του Νόμου (δεν του λέει να πιστέψει σε Αυτόν!). Ο Νόμος έλεγε ποιος είναι ο «πλησίον»: «ουκ εκδικάται σου η χειρ και ου μηνιείς τοις υιοίς του λαού σου και αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν» (Λευιτικό, 19:18). Οι υιοί του λαού σου.

*διδάσκαλε ποια εντολή μεγάλη εν τω Νόμω; ο δε έφη αυτώ· αγαπήσεις Κύριον τον θεόν σου εν όλη τη καρδιά σου και εν όλη τη ψυχή σου και εν όλη τη διανοία σου· αύτη εστίν η μεγάλη και πρώτη εντολή· δευτερα δε ομοία αύτη **αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν**· εν ταύταις ταις δυσίν εντολαίς όλος ο νόμος κρέμαται και οι προφήται.
(Κατά Ματθαίον, 22:36-40)*

Γίνεται εύκολα αντιληπτό από τα συμφραζόμενα του χωρίου, ποιος είναι ο «πλησίον». Όχι ο οποιοσδήποτε, αλλά αυτός που ο νόμος όριζε ως «πλησίον», που είδαμε και παραπάνω.

ούτως γαρ ηγάπησεν ο θεός τον κόσμον ώστε τον υιόν τον μονογενή έδωκεν ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται αλλ' έχη ζωήν αιώνιον.

(Κατά Ιωάννην, 3:16)

Αυτό το χωρίο θεωρείται από τους Χριστιανούς ως το δυνατότερο χωρίο της Βίβλου, που αποδεικνύει την άπειρη αγάπη του Θεού για όλους τους ανθρώπους. Είναι η σημαία του ευαγγελισμού, που υψώνεται σε όλα τα χριστιανικά ρεύματα. Παρ' όλα αυτά, με μια πιο προσεκτική ματιά -αλλά και από την συνέχεια του χωρίου που συχνά δεν αναφέρεται- μπορούμε να δούμε τελείως άλλα πράγματα. Η ποιότητα της θεϊκής αγάπης μετριέται από τον βαθμό της θυσίας. Ο Θεός για χάρη του ανθρώπου και της «πτώσης» του, έδωσε τον Υιό του. Κατ' αρχάς, το να «θυσιάσει» κανείς τον υιό του για «ευθύνες» άλλου, δεν είναι και το δικαιότερο πράγμα που υπάρχει. Πέρα από αυτό, αυτή η τόσο πολυδιαφημισμένη αγάπη, είναι άμεσα συνδεδεμένη με αυτό που θέλει ο Χριστιανισμός να κάνει τον κάθε άνθρωπο, ώστε να έχει την ανάγκη της· να κάνει τον άνθρωπο να αισθάνεται «αμαρτωλός». Και ενώ το αίτιο της πτώσεως -κατά την βιβλική διήγηση- ήταν η γνώση, η θεραπεία είναι η πίστη. Και ενώ η υποτιθέμενη «πτώση» ήταν κάτι το στιγμιαίο, η «λύτρωση» άργησε να έρθει...κατά κάποιες χιλιετίες. Αν δεν αισθανθεί ο άνθρωπος «αμαρτωλός» και «ένοχος», δεν μπορεί να δει την «αγάπη» του Θεού. Όμως και η συνέχεια του χωρίου, αποκαλύπτει όλη αυτήν την μεγάλη υποκρισία...

*ου γαρ απέστειλεν ο θεός τον υιόν εις τον κόσμον ίνα κρίνη τον κόσμον αλλ ίνα σωθή ο κόσμος δι αυτού· ο πιστεύων εις αυτόν ου κρίνεται **ο δε μη πιστεύων ήδη κέκριται ότι μη πεπίστευκεν εις το όνομα του μονογενούς υιού του Θεού**· αύτη δε εστίν η κρίσις οτι το φως ελήλυθεν εις τον κόσμον και ηγάπησαν οι άνθρωποι μάλλον το σκότος η το φως ην γαρ αυτών πονηρά τα έργα· πας γαρ ο φαύλα πράσσων μισεί το φως και ουκ έρχεται προς το φως ίνα μη ελεγχθή τα έργα αυτού· ο δε ποιων την αλήθειαν έρχεται προς το φως ίνα φανερωθή αυτού τα έργα ότι εν θεώ εστίν ειργασμένα.*

(Κατά Ιωάννην, 3:17-21)

Ο Θεός, λοιπόν, δεν έστειλε τον Υιό του για να κρίνει, αλλά για να σώσει. Παρ' όλα αυτά, αυτός που πιστεύει δεν κρίνεται, αλλά αυτός που δεν πιστεύει ήδη είναι κριμένος διότι δεν πίστεψε. Δηλαδή, **η αγάπη του Θεού για σένα εξαρτάται από την πίστη σου**. Μάλιστα, σύμφωνα με τον συγγραφέα του συγκεκριμένου ευαγγελίου, το να μην πιστεύει κάποιος στον Υιό, οφείλεται στο ότι τα ίδια του τα έργα είναι πονηρά και δεν αγαπά το φως και την αλήθεια! Σαν να μην υπάρχουν

άλλες αιτίες για να μην πιστεύει κάποιος! Όπως βλέπουμε, η «υπερέχουσα» θεϊκή αγάπη, η θυσιαστική υπέρ του ανθρώπου, μέσα σε λίγες λέξεις, μικραίνει τόσο πολύ, ώστε μπαίνει στα ανθρώπινα μέτρα της πίστεως ή της απιστίας. Γίνεται εξαρτώμενη, καλουπωμένη. Διότι όταν λέει ότι **«ο μη πιστεύων ήδη κέκριται»**, εννοεί ότι ήδη έχει καταδικαστεί. Η θεϊκή «αγάπη» καταδικάζει επομένως. Ίσως τελικά να μην είναι και τόσο...θεϊκή! Πάνω σε αυτό, θα μπορούσαμε να αναπτύξουμε την έννοια της Κολάσεως και του κολασμού μέσα από τα ίδια τα χριστιανικά κείμενα, και να δείξουμε ότι το σόφισμα που θέλει την άκτιστη δόξα του Θεού να βιώνεται είτε ως φως είτε ως πυρ κολαστήριο, δεν έχει καμία σχέση με τις αναφορές περί Κολάσεως που υπάρχουν στα ευαγγέλια. Επειδή όμως είναι θέμα διαφορετικό, ίσως να ασχοληθούμε σε κάποια μελλοντική ανάρτηση.

*αγαπήσας τους ιδίους τους εν τω κόσμω εις τέλος ηγάπησεν αυτούς.
(Κατά Ιωάννην, 13:1)*

Ο Ιησούς αγάπησε ως τέλος τους ακολούθους του. Μήπως αγάπησε και όσους δεν τον δέχτηκαν; Όχι. Στο ίδιο ευαγγέλιο, τους αποκαλεί «τέκνα του Διαβόλου». Άρα, τελικά η αγάπη «δεν μακροθυμεί», όπως λέει ο Παύλος...

*εν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἔστε εἴαν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.
(Κατά Ιωάννην, 13:35)*

Όπως παρατηρούμε για άλλη μια φορά, η αγάπη είναι «εν αλλήλοις». Μεταξύ των μαθητών στους οποίους απευθύνεται. Όποιος αποχωρεί από την ομάδα, όπως ο Ιούδας (παρ' όλο που ο Ιησούς ήξερε εξ αρχής τι θα γινόταν), χαρακτηρίζεται «διάβολος», και «υιός της απώλειας»! (κεφάλαια 6:70 και 17:12 αντίστοιχα).

*ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτὸν.
(Κατά Ιωάννην, 14:21)*

Εδώ, βλέπουμε πάλι την άμεση εξάρτηση της αγάπης από την πίστη. Αυτός που τηρεί τις εντολές, αυτός αγαπάει. Και με την σειρά του, θα αγαπηθεί από τον Πατέρα και από τον Υιό! Εδώ, δεν έχουμε ανταπόκριση της θεϊκής αγάπης από τον άνθρωπο, όπως θα περίμενε κανείς. Αλλά το αντίθετο. Ο Θεός ανταποκρίνεται

στην αγάπη του ανθρώπου! Εφ' όσον λέει «αγαπηθήσεται υπό του πατρός μου καγώ αγαπήσω αυτόν», σημαίνει ότι πριν από την τήρηση των εντολών, δεν υπάρχει για αυτόν η θεϊκή αγάπη. Πολύ φτωχή αγάπη για τον «απαθή» Θεό της αποφαιτικής θεολογίας!

αύτη εστίν η εντολή η εμή ίνα αγαπάτε αλλήλους καθώς ηγάπησα υμάς· μείζονα ταύτης αγάπην ουδείς έχει ίνα τις την ψυχήν αυτού θη υπέρ των φίλων αυτού· υμείς φίλοι μου εστέ εάν ποιήτε α εγώ εντέλλομαι υμίν.

(Κατά Ιωάννην, 15:12-14)

Πάλι βλέπουμε ότι αναφέρεται στην αγάπη μεταξύ των μαθητών. Τους οποίους ονομάζει «φίλους» του. Και αν θέλουν να παραμείνουν φίλοι του, πρέπει να κάνουν ότι τους διατάζει. Μεγαλύτερη αγάπη δεν υπάρχει, από το να θέτει κάποιος την ζωή του για τους φίλους του. **Πέθανε επομένως, για τους φίλους του.** Όχι για τον κάθε ένα. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να θυμηθούμε τι φέρεται να λέει σε άλλο ευαγγέλιο, το οποίο συμφωνεί με την άποψη ότι ο Ιησούς δεν πέθανε για όλους. «Ο υιός του ανθρώπου ουκ ήλθεν διακονηθήναι αλλά διακονήσαι και δούναί την ψυχήν αυτού λύτρον **αντί πολλών**» (Κατά Μάρκον, 10:45). Αντί πολλών και όχι για όλους! Άρα, η ρήση «τόσο αγάπησε ο Θεός τον κόσμο», χρήζει αναθεωρήσεως μετά από τα παραπάνω.

Αλλά και στις επιστολές, το ίδιο πνεύμα επικρατεί. Η αγάπη οριοθετείται.

***Μη αγαπάτε τον κόσμο** μηδέ τα εν τω κόσμω· εάν τις αγαπά τον κόσμο ουκ εστίν η αγάπη του πατρός εν αυτώ*

(Α΄ Ιωάννου, 2:15)

Τελειώνοντας, ως επίλογο, παραθέτω απόσπασμα επιστολής ενός μεγάλου θεωρούμενου «αγίου» της Ορθόδοξης Εκκλησίας, προς τις μοναχές του. Είναι του Νεκταρίου, και επιβεβαιώνει όλα όσα αναφέρθηκαν στο άρθρο.

Η αγάπη προς τον Κύριο, ως αγάπη κοινή, θερμαίνει και προς εσάς την καρδιά μου. Όταν μια από εσάς αποσπάσει την καρδιά της απ' τον Κύριο και παραδώσει αυτήν στην ματαιότητα του κόσμου και στα πάθη της ψυχής της, τότε η αγάπη μου προς αυτήν διακόπτεται, γιατί η αδελφή απομακρύνοντας την καρδιά της απ' το Χριστό, έκοψε τον μεταξύ μας σύνδεσμο τη αγάπης, αφού ο κρίκος σύνδεσής μας ήταν η κοινή αγάπη προς τον Χριστό. Έτσι η ψυχρότητά μου προς

αυτήν ήταν επακόλουθο της απομάκρυνσής της απ' το Χριστό. Η αγάπη της προς εμένα , ως ανθρώπινη, δεν θερμαίνει την καρδιά μου, γιατί είναι ξένη απ' την αγάπη του Χριστού και γι' αυτό αδυνατώ να έχω στην καρδιά μου δύο αγάπες, μία θεία και μια ανθρώπινη. [...] Κάθε αδελφή η οποία απέσπασε απ' την καρδιά της τον Χριστό, κάτι που απεύχομαι, και αν ακόμα με αγαπάει και με λατρεύει, εγώ καθόλου δεν την αγαπώ.

(Διδαχές αγίου Νεκταρίου, Δ. Τάτση, σ. 138-139)

Διομήδης